

A könyvtárak típusai

• Településeken van-e könyvtár? Ha igen, tagja vagy-e?

- Beiratkoztál-e már az iskolai könyvtárba?
- Milyen könyvtárak találhatóak a lakóhelyeden?
- A könyvtárak mely szolgáltatásait vetted már igénybe?

A könyvtárak a dokumentumokat összegyűjtik, rendszerezik, tárolják és az olvasók számára hozzáférhetővé teszik. Nemcsak könyveket, hanem újságokat, folyóiratokat, képeket, zenei anyagokat és filmeket is gyűjtenek. A könyvtár számítógépes rendszerén keresztül hozzáférhetünk a számítógépes-hálózatokon található információforrásokhoz is.

A könyvek kölcsönzése mellett a könyvtárak helyt adnak író-olvasó találkozóknak és kiállításokat szerveznek. Találkozhatunk itt osztálytársainkkal, barátainkkal, zenét hallgathatunk, vagy akár filmet nézhetünk.

A könyvtárak típusai

A könyvtárakat több szempont szerint is csoportosíthatjuk.

Tulajdon szerint

- *Közkönyvtár*: a széles rétegek számára létesültek.
- *Magánkönyvtárak*: egyéni vagy családi gyűjtemények. A 18. század második feléig hazánkban csak magán könyvgyűjtemények léteztek, ezeket a közönség nem látogathatta.

Használói szerint

- *Nyilvános könyvtár*: mindenki által igénybe vehető szolgáltatásokkal működik.
- *Korlátozottan nyilvános könyvtár*: bizonyos feltételnek kell megfelelnie, például az iskolai könyvtárat csak az iskolába járó tanulók és tanárok látogathatják.

Gyűjtőkör szerint

- *Általános könyvtár*

Nemzeti könyvtár: Az adott országhoz, néphez kapcsolódó dokumentumokat gyűjti, fenntartását az ország kormánya biztosítja. Kölcsönzési szolgáltatása korlátozott, így a ritka és értékes dokumentumokat nem lehet kikölcsönözni.

Közművelődési könyvtár: itt mindenki megtalálhatja a művelődéshez, a tanuláshoz és a sza-

badidő eltöltéséhez szükséges olvasnivalót.
Iskolai könyvtár: Az iskolában dolgozó tanárok illetve a diákok számára a munkához vagy a tanuláshoz szükséges dokumentumok gyűjtőhelye. Itt tanulhatjátok meg az önálló könyvtárhasználatot is.

- *Tudományos és szakkönyvtár*: egy-egy szakterületre korlátozódnak, melyhez tartozó anyagokat gyűjtik, támogatva ezzel a kutató-fejlesztő tevékenységeket. Típusai lehetnek:

Akadémiai intézetek könyvtárai: például az ország egyik legnagyobb tudományos könyvtára a *Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ*.

Országos, területi szakkönyvtár: Például a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár*, amely a hálózata révén a központi könyvtár mellett 12 kerületi könyvtárral rendelkezik. Az *Országos Műszaki és Információs Központ és Könyvtár* a műszaki tudományok területén, az *Országgyűlési Könyvtár* a történelem és jogtudomány területén, az *Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum* a pedagógia, pszichológia és ifjúsági irodalom területén gyűjt dokumentumokat.

Egyetemi, főiskolai könyvtárak: általában nyilvános szakkönyvtárak.

Olvasók kora szerint

- *Felnőttkönyvtár*
- *Gyermekkönyvtár*
- *Ifjúsági könyvtár*

Sajátos igényt szolgálnak ki a **zenei könyvtárak**. A nemzeti és szakkönyvtárak saját hangulatú olvasótermekkel rendelkeznek. Ezek a könyvtárak állományuknak csak egy részét helyezik ki a szabadpolcokra, a többi dokumentumot raktárakban őrzik.

Nemzeti könyvtárak

A világ első könyvtárai nemzeti könyvtárak voltak.

Az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK)

a magyar nemzeti kultúra írott, nyomtatott, audiovizuális és elektronikus formában létrejött dokumentumait gyűjti és őrzi.

Országos Széchényi Könyvtár

Alapítója Széchényi Ferenc, Széchényi István édesapja volt. Megalakulásakor közel 15 000 nyomtatott könyvvel és 1200-nál több kézirattal rendelkezett. A több száz térkép mellett címereket, metszeteket és érmegyűjteményt is őrzött. A könyvtár 1985 óta a Budavári Palota épületében látogatható.

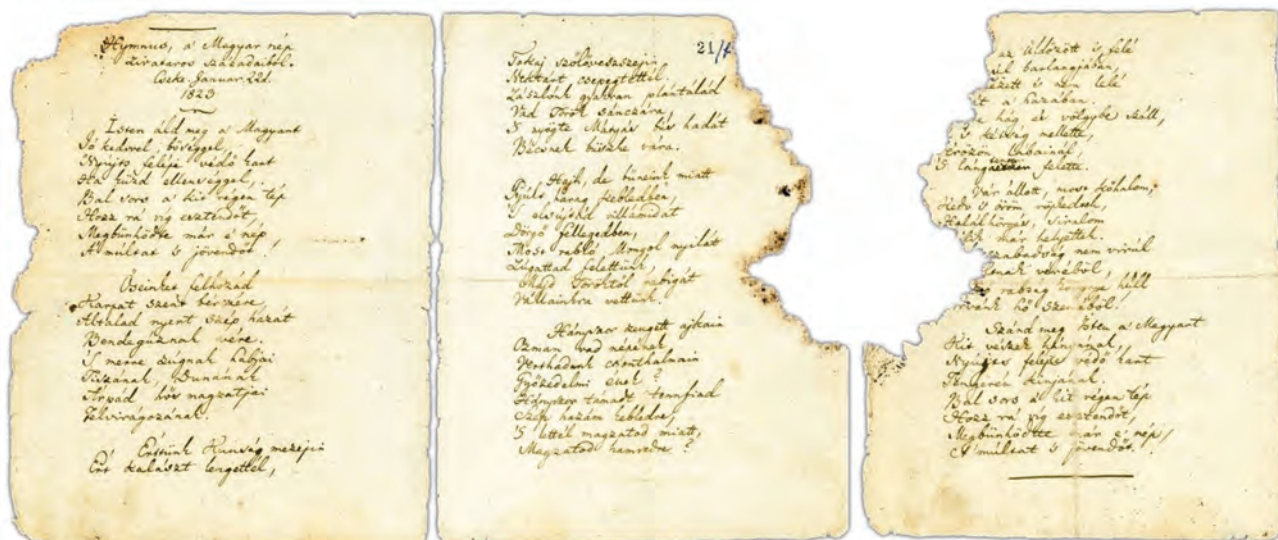
Az Országos Széchényi Könyvtár minden Magyarországon megjelent nyomtatványból és nem nyomtatott dokumentumból, például kéziratból, hangzó anyagból, két köteles példányt kap. Ez azt jelenti, hogy a kiadóknak kötelese-

gük két ingyenes példányt a nemzeti könyvtár rendelkezésére bocsátani minden magyar vonatkozású megjelentetett műből. Így a könyvtár a magyar kiadványok legteljesebb gyűjteményével rendelkezik, de gyűjti a finnugor népcsoporttal, a szomszédos népekkel és országokkal kapcsolatos munkákat is.

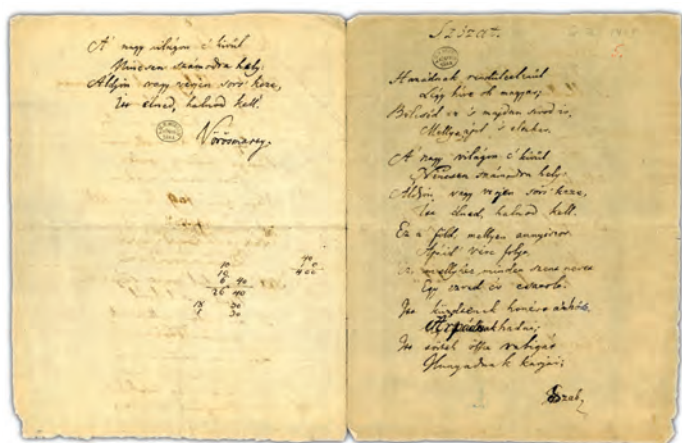
A törzsgyűjtemény több millió magyar nyelvű és magyar vonatkozású dokumentumot őriz a legkorábbi nyelvemlékektől az elektronikus dokumentumokig. A könyvtárban ezeket a dokumentumokat típusonként különböző gyűjteményekbe rendezik.

A **különgyűjteményhez** több mint 7,1 millió különlegesnek számító könyvtári dokumentum tartozik. Ilyenek például a magyar nyelv legrégebbi szövegemlékeit őrző **Képes Krónika**, Mátyás király könyvtárának, a **Bibliotheca Corvianianának** harmincöt kötete vagy a **Hymnus** és a **Szózat eredeti kézírata**.

A Hymnus kézírata

A Szózat kézírata

A **Kézirattár** mintegy 1 500 000 dokumentumot, a **Régi Nyomtatványok Tára** a nemzeti könyvtár legrégebbi nyomtatott dokumentumait őrzi.

A **Plakát- és Kisnyomtatványtár** 1935 óta működik a könyvtár önálló gyűjteményeként. A könyvtár második legnagyobb különgyűjteményét képezi, a törzsállomány könyvekből és időszaki kiadványokból álló gyűjteménye után.

A **Térképtár** nemcsak térképeket, hanem atlaszokat, ég- és földgömböket is gyűjt.

A **Színháztörténeti Tár** az ország legnagyobb magyar színházi forrásgyűjteménye.

A **Zeneműtár** mai állománya mintegy 170 000 nyomtatott kottát foglal magában, míg a kotta-kéziratok száma kb. 18 000.

A **Fényképtár** a könyvtár legfiatalabb gyűjteménye, mely 2007-ben alakult.

A **Történeti Interjúk Tára** a történeti jelentőségű videó-émlékiratok, életútinterjúk és portréfilmek gyűjteménye.

A fenti információkat a könyvtár honlapjáról gyűjtöttük: <http://www.oszk.hu>

 Keresd információkat a könyvtár plakát- és kisnyomtatványtárával, térképtárával, színháztörténeti tárával, zeneműtárával, fényképtárával és a történeti interjúk tárával kapcsolatban!

 A nemzeti könyvtárba csak a 18. életévüket betöltötték iratkozhatnak be, de az iskola ajánlásával középiskolások is használhatják tudományos munkák elkészítéséhez.

A **Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára** (DEENK) is nemzeti könyvtár, és megkapja a köteles példányokat a kiadóktól. Ez képezi a könyvállomány egyik csoportját. A másik az egyetem oktató-, kutató- és gyógyító munkáját szolgáló tudományos gyűjtemény. A törzsanyagot hét szakgyűjteménybe rendezték: agrártudományi, bölcsész- és természet-tudományi, élettudományi, műszaki, pedagógiai, társadalomtudományi, zeneművészeti.

A könyvtár több mint 2 700 000 dokumentumot őrizz, főleg könyveket és bekötött folyóiratokat. Digitálisfolyóirat-gyűjteménnyel, nyomtatott zenei kottákkal, hangdokumentumokkal, képdokumentumokkal és térképekkel is rendelkezik.

A fenti információkat a könyvtár honlapjáról gyűjtöttük: <http://www.lib.unideb.hu>

Debreceni egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára

- • Mit jelent a köteles példány?
• Magyarország első térképét az OSZK melyik gyűjteményében keresnéd?
• Melyik könyvtártípusban keresnél anyagot, ha a számítógép történetéről végzel gyűjtőmunkát?